

T. N. KONDRATYEVA rendkívül szerényen, kísérletnek nevezi szótárát, amelyről összegzésképpen megállapítható, hogy a kísérlet jól sikerült, még akkor is, ha a bemutatott tulajdonnevek között a személynevek vannak túlnyomó többségben. (Talán nálunk sem lenne haszontalan egy hasonló „kísérlet” elvégzése.) A tulajdonnevek metaforikus, metonímikus használatát, köznévvé válásuk folyamatát illusztráló szótárt szívesen ajánlom az orosz nyelv és a névtani kérdések iránt érdeklődők figyelmébe. A szótár megjelenésének azért is örülhetünk, mert a kétnyelvű (orosz--magyar, magyar--orosz) szótárok a T. N. KONDRATYEVA által összegyűjtött értelmezett tulajdonneveknek csak igen kis részét tartalmazzák.

E szótár segítségével az orosz nyelvet beszélők alaposabb információkra tehetnek szert a tulajdonnevek többjelentésű voltáról, következésképpen helyes használatukról.

CSIGE KATALIN

HAJDÚ MIHÁLY: Magyar--angol, angol--magyar keresztnévszótár. Hungarian--English, English--Hungarian Dictionary of Christian Names. By M. Hajdú. Budapest, 1983. Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névutató Munkaközössége

E munkának talán legelőször említendő érdeme, hogy szerzője az egyetemes szótáriródalom egy sajátos műfajának első magyar művelője. Magyar szakirodalmi vonatkozásban pedig ezzel egyszersmind új műfaj meghonosítója. Külön érdeme, hogy úttörő feladatát tartalmi szempontból is jelesül oldotta meg. Az öt szerkezeti egységből (Bevezető, Introduction; Abbreviations and signs = rövidítések és jelek; The Hungarian Alphabetical System; Hungarian--English part; English--Hungarian part) álló könyvben az érdembeli a magyar--angol rész. Itt a magyarban használatos keresztnévek közül 2044-nek találjuk meg valamennyi fontos névszótári adatát. Az egyes névcikkekben ugyanis nemcsak az egyes neveket és kiejtésüket közli, hanem a fontosabb becenévi változatokat, azok kiejtését, továbbá a nevek etimológiáját. Ezen kívül, ha lehet, megadja az angol keresztnévi megfelelőt, végül arról is tájékoztat, hogy a XIX., ill. a XX. sz.-ban az egyes nevek gyakoriságát milyennek tudja.

Úgy gondolom, szakmai okokból sem indokolatlan azonban megjegyeznünk, hogy ez a munka is, meg a majdani hasonló is mindenek előtt etimológiai és más hasonló szaktudományi munkálkodás kézikönyvének tekintendők. Az etimológiailag szakszerű névmegfeleltetés semmiképpen sem értelmezhető névazonosításként, nem sugallhat felcserélhetőséget.

A névfunkció kérdéskörébe tartozik azoknak a neveknek a problematikája is, amelyeknek tulajdonképpen nincs angol vagy más nyelvbeli keresztnévi megfelelője. Hasonlóan a magyar nyelv külön életében keletkezett sokezer-nyi közszóhoz, ezek nagyrésztét egyszé, rűen belső nyelvi keletkezésűeknek nevezhetnők, hiszen még a más nyelvekből közszóként átvettek is ebben a nyelvi rendszerben váltak tulajdonnévvé. E belső nyelvi keletkezésű nevek mai használói a más természetű, többnyire nem egészen mellékértelem nélküli egyéb minősítéseket azért is sérelmezhetik, mert napjaink hivatalos névállományának (l. LADÓ, Magyar utónévkönyv) elemeire is értelemszerűen vonatkoznak.

Jóllehet Hajdú mind az angol nevekkel megfeleltethető, mind a meg nem feleltethető magyar keresztnévek esetében igen alapos előmunkálatainak eredményeit tette közzé, a pusztá szóbahozatal szintjén -- nem névtanосként egyébre vállalkoznom illetéktelenség is lenne -- megemlítendőnek találom néhány sajátos megoldását.

1. A közölt kiejtések dolgában bennem kételyeket ébresztett a (*der). Ennek ti. nemcsak a közölt szláv megfelelője hangzik zs-vel hanem a Dés, Dósa, Jósika stb., s-sel írott, de zs-vel mondott tulajdonnevek analógiája is inkább zs-vel való ejtés valószínűsége, helyessége mellett szólhat.

Kétlem, hogy esetleg szórványos, egyedi eseteket leszámítva, -- akár óvodai szinten is -- (*adrien:ε), (*alits) lenne az Adrienne-nek, Alice-nek írott nevek magyar ejtése.

2. Nem a kiejtés, hanem az írásmód miatt leptek meg a következők: Ézsaiás (...) = E. Isaiah; Isaias (...) = E. Isaiah. Továbbá: Riza (...) Russian Хрисца (helyesen: Хрисца); Narcusszus (helyesen: Nárcisszus), Szorina (...) Rumanian Sorena (helyesen: Sorina); Csobán (...) 'shepherd' (helyesen: shepherd).

3. A becéző alakokkal kapcsolatban szóvá tenném, hogy van Júlia és Julianna névcikk, ám a Juliska csupán az utóbbiban szerepel.

4. A magyar--angol megfeleltetések közül az alábbiak hagytak bizonytalanságban: Eugen (...) = E. Eugene; Üdön (...) = Eugene. Az angol--magyar

részben pedig Eugen - Ödön Eugén; Edmund = Edmond olvasható. Hasonló megfeleltetések találunk egyébként az ún. közép Országban is. Ugyanakkor viszont az ún. közép Halász szótár Eugen - 1. Jenő, 2. Ödön; Edmund - Ödön megfeleltetést tart számon. Hajdú Janka (...) -- H. Johanna, illetőleg Johanna (...) = F. Joan eredeztetést és megfeleltetést közöl. Ugyanakkor a közép Országban: Janka - Jane, Janet, Joan, Jean, Jenny van. Hajdúnál az angol--magyar részben csak Jarie = Johanna; Joan = Johanna olvasható. A Janet, Jean, Jenny hiányzik.

5. Nem meggyőzőek számomra a névgyakoriságot illetően a következő állásfoglalásai: Zsuzsa (...) „ritka”, a Zsuzsanna viszont „igen gyakori”. Ha kézikönyvként akarom használni ezt a szótárat, feltétlenül tudnom kell, hogy vajon beszélt nyelvi vagy anyakönyvi formaként számítja-e ritkának a Zsuzsá-t és igen gyakornak a Zsuzsanná-t. A tényleges, élő gyakorlatban ugyanis minden bizonnyal a Zsuzsanna lehet a ritkább.

6. A gépelt változat elkészülte után a kézzel írt betűk, jelek beírásakor használt íróeszköz megválasztása úgy látszik nem volt a legszerencsésebb. A fonetikus jelek, a zéró gyakoriságot jelző $\emptyset$ és némely írásjelek ugyanis a sokszorosítással előállított változatban sok esetben egyáltalán nem látszánk. A következő névcikkekről van szó: Ábelka, Bogárka, Éneás, Fehérke, Kázmér, Leonóra, Lizander, Orália, Rella, Rodelinda, Sándor, Szabina, Teréz, Üdvöske, Zdenka, továbbá: Délibáb, Eperke, Huba, Ilián, Keled, Kende, Liberátusz, Mike, Rados, Szederke, Szilárda, Szonóra, Témisz, Teónia, Tíria, Trajánusz, Veszta, Zakaria, Zina.

Ezektől eltekintve azonban Hajdú művének érdemei aligha vitathatók. Alaposan átgondolt névcikkeket állított össze. Olyanokat, melyek tájékoztató értéke igen nagy. Roppant ötletesen, rendkívül tömören sikerült az egyes nevekre vonatkozóan sokféle tudnivalót áttekinthetően, jól szerkesztetten, valóban tömör formában közzétennie.

Műve nemcsak az egyetemes névtannak, de a magyar névtudományak is jól használható szótára. Többek között az etimológiai és névgyakorisági vonatkozásoknak köszönhetően. Érdeme az is, hogy a más műfajt képviselő, de szakirodalmi vonatkozásban e témakörben is kötelezően figyelembe veendő Magyar utónévkönyv c. munka néhány vitatható megoldásán is sikerült túllépnie.

Hasznos, kézikönyv rangú, műfajteremtő könyvvel gazdagította Hajdú Mihály a tőle eddig is eredményesen művelt névtudományt.

LŐRINCZI RÉKA